

Rond de Schutsboom

**Periodieke uitgave van:
Heemkundige kring “De Vyer Heertganhén”**

Jaargang: 30 nr. 1

Rond de Schutsboom

Periodiek van:

Heemkundige kring "De Vyer Heertganghen"

Redactie: Jan v. Eijck
Jef van Gils
Thijs Kemmeren
Norbert de Vries

Layout: Aschwin Wijdemans

Secretariaat: Nieuwe Rielseweg 41-43
5051 PD Goirle
Tel: 013 - 534 89 72

Jaargang 30 nr.1

mei/juni 2010

	pagina
Inleiding	2
De beginjaren van de Goirlese Sportvereniging Blauw Wit	3
Brabants bont 'ne boerezaddoek vol	16
Portret 211: Lionel Walters (1922-1944)	18
Joannes Zwijsen	22
Erratum "Mensenwerk..."	29
Toponiemen	30
Weverij P. van de Pol Rzn	32
Waar grenzen vervagen.....	39
De Heemschuurkoningen voor het eerst in de Kapel van CC Jan van Besouw	40

Inleiding

Het eerste nummer van jaargang 30, in het jaar van het zestigjarige bestaan. Het eerste nummer van de drie die er voor dit jubileumjaar op stapel staan! Inderdaad, we hebben van het bestuur 'groen licht' gekregen om per jaar niet twee, maar drie nummers van 'Rond de Schutsboom' uit te brengen.

In dit nummer - zo kort verschenen na de dodenherdenking op 4 mei - staan we even stil bij de gesneuvelden van de Tweede Wereldoorlog. Ik vraag graag uw aandacht voor de ontroerende bijdrage van Piet Wiercx. Ontroerend, omdat het helaas de laatste bijdrage van Piet aan dit blad moet zijn; ontroerend ook, omdat het een bijdrage is met een bijzondere boodschap. De dood doet grenzen vervagen. Een jonge Engelsman en een jonge Duitser, beide in Goirle gesneuveld, ze zijn niet vergeten.

Natuurlijk past hier het mooie portret bij dat Ben Loonen schreef over die Engelse militair: Walter Lionel Cohen, of , zoals als wij hem kennen, Lionel Walters (1922-1944).

Voorts hebben we het laatste deel van de boeiende serie van Herman van Rouwendaal over de kleine(re) textielbedrijven in Goirle. Aan de hand van de geschiedenis van de weverij P. van de Pol (in de volksmond Piet Pol) laat hij zien, dat niet elke pionier in zijn energieke strevingen slaagt. Soms volgt na de opkomst al snel een neergang, ja zelfs een ondergang.

Jan Kloks heeft vorig jaar een indrukwekkende en diepgravende 'special' gemaakt over de ontwikkelingen met betrekking tot de hoek Tilbugseweg /Molenstraat tussen 1850 en 1950, zulks als een kader waarbinnen de historie van de NV Gloeilampenfabriek Flora geplaatst moet worden. Immers, van 1938 tot 1950 was de Flora op die plek gevestigd. In dit nummer komt Jan Kloks nog even op die special terug, en gaat hij kort in op de eigendomsgeschiedenis van het pand waarin momenteel de kunst- en antiekhandel van de familie Bolk gevestigd is.

Daarnaast gaat Jan Kloks in een groot artikel in op de beginjaren van GSBW, een sportvereniging die eerst Flora Sportvereniging heette.

Bernard Robben brengt ons Joannes Zwijsen (1794-1877), een man die zijn stempel stevig heeft gedrukt op het kerkelijk leven in ons bisdom (en daarbuiten).

Tot slot zij nog gewezen op de vaste rubrieken 'Brabants bont' van Piet Brock (met deze keer onder meer een heel leuk gedichtje over de haan), en de Toponiemen van Joseph Wijdemans.

Ik wens u namens de redactie veel leesplezier.

Norbert de Vries

De beginjaren van de Goirlese Sportvereniging Blauw Wit

Op 4 maart 2009 bestond de GSBW 70 jaar. Op zich geen kroonjaar, maar wel een gelegenheid om bij stil te staan. Dat gebeurde op een jubilarissenavond die op 25 september 2009, aan senior clubleden werd aangeboden in het GSBW clubhuis D'n Kuil aan de Wim Rötherlaan. De presentatie stond in het teken van de beginjaren van de club die in 1939 door werknemers van de Gloeilampenfabriek Flora werd opgericht.

Jos Brok, Jan Smits, Jo Vaes, Floran van de Velden en Peet Wagemakers zijn nagenoeg net zo lang lid als GSBW bestaat: 70 jaar! Zij werden tot 'superleden' van GSBW benoemd en met andere jubilarissen in het zonnetje gezet. Met hun waar beleefde verhalen uit de beginperiode, gaven zij op levendige wijze aanvullingen op de presentatie over het ontstaan van GSBW die Jan Kloks verzorgde. Jan, kleinzoon van Jan Kloks Sr., de oprichter van Flora, heeft de geschiedenis van het bedrijf intensief onderzocht, met name de Goirlese periode van de Gloeilampenfabriek Flora. In die studie werd uitgebreid aandacht besteed aan de sociale activiteiten die Flora in haar Goirlese jaren tussen 1938 en 1950 ontplooiden. In die beginperiode stond Flora ook synoniem voor F.S.V., de Flora Sportvereniging. De ontstaansgeschiedenis van GSBW is dan ook onlosmakelijk verbonden met de geschiedenis van Flora. In dit artikel kijkt Jan Kloks eerst terug op het ontstaan van Flora en vervolgt daarna met de wetenswaardigheden rond de eerste "tien gouden jaren" van de Flora Sportvereniging.

Het ontstaan van Gloeilampenfabriek Flora

De oprichters en vormgevers van de gloeilampenfabriek bepaalden de eerste tien 'gouden' jaren van de Flora Sportvereniging. Van belang is ook om de gebeurtenissen en ontwikkelingen te plaatsen in de tijd waarin deze zich afspeelden. Om aan de wieg te beginnen.

Johannes Antonius Kloks, werd op 4 december 1886 in Teteringen als jongste in een gezin van zes kinderen geboren. Zijn vader Cornelis was gepensioneerd werknemer van de Staats Spoorwegen. Jan kreeg een opleiding tot bankwerker aan de Ambachtschool en zou als locomotiefbankwerker bij de Staats Spoorwegen gaan werken. De eerste trein in Nederland reed in 1839 en in recordtempo verbeterde de infrastructuur van Nederland door het spoorwegnet. De Spoorwegen verschaften werk aan vele gezinnen. Ook voor de familie Kloks. Jan's broer was bv. wagonbankwerker, zijn schoonvader Cornelis Bax gepensioneerd hoofdconducteur en ook andere leden van beide families werkten bij het spoor. Als locomotiefmonteur heeft Jan zeker ervaring opgedaan in verschillende technische disciplines zoals metaalbewerking, stoomtechniek en elektrotechniek, die toen in opkomst was.

Op 12 juni 1912 trouwde Jan met Marie Bax uit Tilburg. Het gezin krijgt vier kinderen: Jo, mijn vader Cees, Nel en Piet.

23 september 1918 richtte Jan een smederij op aan de Lange Nieuwstraat 43, het toenmalige perceel N 2553. Dit perceel bevond zich links achter de centrale spoortunnel in het centrum van Tilburg. Er staat sinds 2006 een kantoorpand. In de smidse was een smidsvuur en een elektromotor van 1,5 pk die een metaaldraaibank aandreef. Ook stond er een kolomboormachine. Er werkten vier mensen. Begin twintigste eeuw was ook de periode dat veel industriële bedrijven het licht zagen. In Tilburg was dat de textielindustrie, maar daarnaast ook een flink aantal toeleveringsbedrijven. Tussen 1900 tot 1950 waren ook 22 gloeilampenfabrieken en fabriekjes in en rond het centrum van Tilburg en in Goirle gevestigd. Jan Kloks Sr. heeft welhaast zeker veel van deze lampenfabrieken als klant gehad en is op

Jan Kloks 1912, 25 jaar

deze wijze met de fabricage van gloeilampen in contact gekomen. Hij zou niet stilzitten. In 1925 werd Jan aangesteld als bedrijfschef bij Radiolampenfabriek Aravalves in Arnhem. Het gezin pakte zijn spullen en verhuisde naar een pand in het centrum van Arnhem op twee minuten lopen van de fabriek. De fabriek was in de benedenverdieping van een pand aan de Rijnkade in het centrum van Arnhem gevestigd. Het pand staat er nog. Boven woonde een ouder echtpaar dat klaagde over de herrie van de fabriek. De klachten werden door het gemeentebestuur weggewimpeld. Gezien de afmetingen van de onderverdieping, hebben er ongeveer vijftig personen gewerkt.

Gedurende deze Arnhemse periode ontwikkelde Jan Kloks in 1928 een werkwijze om de levensduur van gloeilampen te verlengen en de lichtopbrengst te verhogen. Zijn uitvinding werd in Engeland, Duitsland en Oostenrijk gepatenteerd. In Nederland was het patent ongeveer drie jaar geldig en werd door bezwaren uiteindelijk niet toegekend. Dit patent zou er

Korenbloemstraat 351 in Tilburg, de tweede voordeur van links.

later aan bijdragen dat Flora zich als een onafhankelijke fabriek, los van de patenten van de grote spelers, kon ontwikkelen.

Aravalves besloot naar Utrecht te verhuizen, maar Jan Kloks ging niet mee. Het gezin verhuisde tijdelijk naar de Korenbloemstraat in Tilburg. In de schuur achter dit huis maakte Jan Kloks omstreeks 1926 zijn eerste fietslampjes.

De spullen werden echter alras weer ingepakt. Van 1928 tot 1932 was Jan Kloks bedrijfschef bij Gloeilampenfabriek Gebr. Smit in Herentals. Vader Smit was een zwager van Louis de Backer, een bekende Tilburgse

fabrikant die naast een gloeilampenfabriek ook nog een pantoffel fabriek en een thermosfles-fabriek in het centrum van Tilburg aan de Schoolstraat had.

(De drijfriemenfabrikant De Backer in Tilburg was van een broer van Louis.) Vader Smit gebruikte een licentie om gloeilampen intern te kunnen verspiegelen. Het bedrijf zou het door gebrek aan omzet niet redden. Het gezin Kloks verkaste weer eens en trok korte tijd in op het adres waar ze begonnen waren, bij de ouders van Jan Kloks die aan de Kruisstraat op nummer 50-52 woonden. Ook dat pand staat er nog steeds. Zeker is dat Jan Kloks nog korte tijd bij de Volt in Tilburg heeft gewerkt. Waarschijnlijk is dat de periode 1932 – 1933 geweest. Hij zou daar op de ontwikkelingsafdeling een taak hebben gehad.

In die tijd moet hem ter ore zijn gekomen dat een zekere Pierre van Loon (1897) op de Tilburgseweg 68 in Goirle de activiteiten van zijn Gloeilampenfabriekje “Valora” op 28 juli 1933 beëindigde. Jan Kloks kocht het bedrijfje op 23 oktober 1933. Het Goirlese bedrijf “Valora” werd een eenmanszaak met Jan Kloks als enige eigenaar en voerde vanaf dat moment de naam “Flora”, waarschijnlijk een fonetische verbastering van de naam “Valora”. Cornelis van Loon, die voorheen ook gevolmachtigde bij de Van Loon Radiolampenfabriek was, werd tot 1935 ook gevolmachtigde bij Gloeilampenfabriek Flora.

Na acht keer te zijn verhuisd in twintig jaar en na evenzoveel banen, vestigde het gezin Kloks zich in de Kerkstraat op nummer 5. Hier zouden ze tot het overlijden van Jan Kloks op 10 februari 1954 blijven wonen.

Terugblikkend op deze periode is de conclusie gerechtvaardigd dat Jan Kloks Sr. een selfmade man en een ondernemend mens was die vooruit wilde in de vaart der volkeren. Rust heeft hij nooit gekend. Hij volgde een opmerkelijk pad in zijn persoonlijke ontwikkeling.